

Maximilià Thous Orts

Per allà els anys 1918-1919 vaig conèixer personalment Maximilià Thous Orts a "La Correspondencia de Valencia" d'on ell era Director i jo un col·laborador de temes generalment relacionats amb l'ensenyament primari en valenciana llengua. Ens véiem poc perquè aleshores jo residia a Benassal; però ens escrivíem sovint. La nostra amistat era francament valencianista. I me n'aniré d'aquest món agraint-li l'entusiasme que arborà en el meu cor per redactar un "Diccionari Castellà-Valencià" que és l'obra lingüística més interessant que es puga fer dins de la present Renai-xença.

Màxim aleshores ja era famós per diverses motius: periodista, autor teatral en castellà i en valencià, etc... i com a poeta. Thous Orts que era un ingeni entota l'extensió de la paraula, tenia un gran sentit de la rima i del ritme. Els seus cantables, les seues cançons, les seues cobles, les seues poesies són en aquest sentit d'una perfecció absoluta. El músic, els músics que han compost melodies sobre lletres de Thous s'han trobat fet el ritme. I això que sembla poc és molt perquè el ritme és un gran element de la poesia lírica, indispensable per a la poesia cantada o recitada.

Quan jo el vaig conèixer personalment ja l'admirava com a poeta. Era l'autor, no res menys, que de L'Escala Florida, una reducció de la qual us donarà dins d'uns moments aquest altre poeta valencià, Thous Llorens, fill d'aquell que morí fa poc més d'un any.

L'Escala Florida és un poema que posa el seu autor entre els més importants de l'època. Data de 1911 i és compost per quatre-cents cinquanta-vuit versos. En ell es desenvolupa un idil·li. Les descripcions són meravelloses, tenen la frescor hortolana i la tendror cordial del poeta. El llenguatge és ric i encara que volgudament populat és fluid i depurat i tan net, tan nostre, com el dels millors escriptors del començament de segle. La inspiració sempre, al llarg del poema, raja franca i llisa.

I no us diré més del poema perquè els uns ja el coneixeu i els altres el coneixereu avui mateix; vosaltres tots forma-

reu el vostre judici ben favorable, segurament, per al poeta.

Perquè encara que a Maximilià Thous Orts se'l conega més com a comedidgrf, com a llibretista, com a contista, com a folklorista - les seues aportacions al'estudi del nostre folklore són importantíssimes - com a guionista i realisador cinematogràfic i - deixeu-m'ho dir - com a humorista, és i serà sempre considerat com a poeta valencià. No escriví moltes composicions, molts poemes, perquè la seua vida tan dinàmica com polifacètica no li permeté aturar-se molt de temps en cada ~~un~~ conjunt d'obres ; pero quan es posà a escriure poesies ho féu amb tota solvència -ell que era naturalment poeta - i amb tota passió - ell que posava el cor en tot el que escrivia -. I així quan escriví càntables per a les seues sarsueles, quan escriví cançons per al nostre poble, quan escriví cobles per tal que els cantadors d'alba des substituïren llur repertori castellà, i quan escriví composicions per a concursar als Jocs Florals del Rat Penat ho féu amb el natural desembaràs - allò que els castellans en diuen "soltura" - i amb aquella passió cordial que sempre posà per a les coses de València i per a València.

I com a poeta el volem recordar avui, en aquest Matinal que la Secció de Literatura ha volgut organisar en el seu honor i en recordació dels seus grans mèrits poètics. Perquè Thous Orts a part dels ~~seus~~ mèrits intrínsecs de la seua poesia, i per ells mateix, fon un poeta llorejat. I ja sabeu que vol dir això : haver triomfat en poesia.

Triomfà en 1901 obtenent la Flor Natural en el Certamen que cada any organisa aquesta Casa i triomfà en 1936 en els Jocs Florals que, desgraciadament, no arribaren a celebrar-se. El Jurat, però, havia discernit la rosa vermella, el premi d'honor i cortesia. Thous Orts era un bon poeta valencià.

Carles Salvador

Maig de 1949